

СТАНОВИЩЕ

За дисертационен труд на тема: **Развитие на институционалните политики за противодействие на организираната престъпност 2002-2015 г. - проблеми и перспективи**“, на Рада Стефанова Смедовска - Тонева, редовен докторант към Катедра Социология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, зачислена със заповед на Ректора: № РД 38-35 от 17.01.2017 г.; за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата 05.11.01. (Социология).

От професор д-р Петя Любомирова Кабакчиева, Катедра Социология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, член на научното жури, назначено със Заповед на Ректора на СУ № РД

1. Представяне на дисертацията.

Дисертационният труд се състои от увод, шест глави, заключение и библиография, включваща 82 заглавия на български, 48 на български, 31 на английски и 3 на френски език, както и 62 архивни източника. Общият обем на текста е 208 страници. Докторантката има много публикации по темата на дисертацията, както академични, така и в по-масовата преса.

Дисертацията е изключително стегната и ясно написана, без излишни отклонения, следва изчистена логика. В увода се формулира предмета и целта на дисертацията: „Предмет на изследването представлява съвкупността от специализирани институционални “оръжия” за противодействие на организираната престъпност. За целта осъществявам анализ на държавните институции, създавани за борба с организираната престъпност и на вменените им политики.“ /стр. 5/; и се представят основните задачи. Методологията включва преди всичко анализ на публично достъпни международни и национални документи: първично и вторично законодателство, официални годишни доклади на съответните институции, стенограми от парламентарни заседания, статистически данни, академични разработки и медийни публикации. Проведени са и 15 полуструктурирани интервюта с представители на част от институциите, включени в изследването и независими експерти по темата /стр. 7/, но по определени причини те се използват спорадично.

Първите три глави са посветени на изясняване на основните понятия - институция, институционални политики, организирана престъпност, институционални политики за противодействие на организираната престъпност и критерии за ефективността им. Следващите три глави систематично разглеждат трансформациите на институциите за борба с организираната престъпност в българския контекст, които са твърде много за разглеждания кратък период от 2002-2015 г.: шест такива специализирани институции, като пет от тях са възникнали в периода 2008-2012, а през ноември 2016 е предложена нова промяна, този път за сливане.¹ Анализът на тези институции следва сходна логика: контекст на възникване; развитие, функции, с фокус върху противоречията и проблемите при развитието и формулирането на функциите; резултати от дейността им, преценени през мотивираните в трета глава критерии за ефективност на политиките.

2. Приноси в докторската теза

1. Няма смисъл да се коментира актуалността на темата, тя е очевидна. Дисертацията обаче ни показва, че разбиранията за организирана престъпност далеч не са очевидни, нещо повече, те са различни в различните контексти и за различните актьори /в социологическия смисъл/, които я дефинират. Така че първият научен принос на докторската теза /към придобиване на ново знание/ е пространният анализ на понятието „организирана престъпност“, различните му определения и употреби в различни международни контексти, както и от различни социални актьори в българската ситуация – законодателят, изследователите, ЕК. Този принос се дължи на социологическата компетентност на авторката, подчертавам това заради юридическото ѝ образование – критичният поглед към понятието и контекстуализацията изключват юридическата нормативност и са знак за социологическия подход към понятието „организирана престъпност“. Нещо повече, този подход задава посоката на възможно дефиниране на „организираната престъпност“ в България по посока на търсене на специфичните значими характеристики на това явление тук - като влияние и

¹ Тези институции са: специализирано звено към МВР, придобиващо различни имена и функции в периода 1991 -2009 /ЦСБОП, НСБОП, ДПОТП, ГДБОП/; специализирани отдели в Прокуратурата; създадената през 2007 г. Държавна агенция Национална сигурност /ДАНС/, в която ту влиза, ту излиза заниманието ѝ с организирана престъпност, както и ГДБОП; Център за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност /ЦППКОП/, институционализиран през 2010 г.; Комисия за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност /КУИППД/ от 2005 г.; и КОНПИ – Комисия за отнемане на незаконно придобито имущество от 2012 г. Като през ноември 2016 е предложено КОНПИ, заедно с Комисията за предотвратяване на конфликт на интереси, ЦППКОП и звеното в Сметната палата, отговорно за имуществените декларации, да се слеят в една институция - Национално бюро за предотвратяване на корупция и за отнемане на незаконно придобито имущество.

проникване в държавните структури на организирани престъпни групи, стигащо до овладяването на тези структури. Докторантката формулира много важен проблем, ключов за интересуващия я предмет /ефективността на институционалните политики/: „Недостатъчната понятийна определеност относно организираната престъпност повдига социологическия въпрос по какъв начин на фона на това неизбистрено съдържание институционалната реалност може да функционира ефективно?“ / стр.190/

2. Задаването на този въпрос, както и възможното дефиниране на понятието в българския контекст бих определила и като важен научно –приложен принос на дисертацията, защото те са предпоставката за формулиране на ефективни институционални политики за противодействие на организираната престъпност у нас.

3. Задълбоченият анализ на формирането, развитието, функциите и трансформациите на службите за сигурност, които трябва да се „борят“ с организираната престъпност у нас са друг важен принос на Рада Смедовска- Тонева към научното знание. Тук отново бих отбелязала социологическата компетентност на докторантката – използването на „хладния“, безпристрастен институционален анализ показва противоречивостта на институционалните структури и в крайна сметка води дори до проблематизиране на самото понятие за институция – институциите у нас са крайно нестабилни конфигурации, противно на определението им за устойчиво структурирани действия. Наблюдава се и „липса на последователност на институционалната промяна“ /стр. 188/. Оказва се, че сигурността на страната и на нейните граждани е поверена на постоянно флукуиращи, флуидни институции, променящи формата си съобразно ситуацията и политическия съд, в който са отлети – таблицата в края на докторската теза ясно показва, че тази постоянна преконфигурация на институциите за борба с организираната престъпност зависи от смяната на парламентарните мнозинства и правителства. Възможно бе докторантката да влезе в по-голяма дълбочина кой и защо променя функциите на тези институции, но както тя сама отбелязва, съзнателно се е въздържала от това, защото е предмет на друго, по-нататъшно изследване.

4. Друг значим научен принос е систематизацията и анализа на критериите за ефективност на институционалните политики за противодействие на организираната престъпност и особено обсъждането на въпроса за качествените критерии за ефективност на тези политики.

Авторефератът коректно представя основните тези в дисертацията, приносите са добре и точно формулирани.

3. Въпроси и бележки.

Като научен ръководител на докторската теза трябва да кажа, че всички препоръки, които съм правила в процеса на работата на Рада по дисертацията, тя е взимала предвид, така че бележки нямам. Един въпрос – все пак, с уговорките за спецификация на понятието „организирана престъпност“ спрямо българския контекст, какъв тип институционални политики за противодействието ѝ биха били най-удачни?

3. Лични впечатления

Познавам работата на Рада Смедовска в качеството си на научен ръководител на нейната дисертация, но и съм следила дейността ѝ по различни проекти. Държа да подчертая сериозното ѝ, стриктно и отговорно отношение към всичко, с което се захваща – писане на статия, обсъждане на проблем, работа по проекти. Много малко са докторантите, които не просто в срок, а и преди срока представят дисертациите си. Вероятно това се дължи и на факта, че докторската теза е резултат не на случаен интерес, а на целенасочени отдавнашни усилия по проблематиката на институционалното противодействие на организираната престъпност. Социологическото разбиране на престъпността е дългосрочен и промислен интерес и проект на Рада, по който тя работи систематично и задълбочено.

Нямам конфликт на интереси с докторантката.

4. Заключение

Написаното дотук води до категоричното ми заключение, че дисертацията е сериозен научен труд, с важни приноси, така че убедено гласувам, и препоръчвам на членовете на научното жури без колебание да вземат същото решение, за присъждане на научната и образователна степен „доктор по социология“ на Рада Стефанова Смедовска - Тонева.